

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора

Миронової Світлани Петрівни

на дисертацію **Ферт Ольги Григорівни** на тему:

**«ДИФЕРЕНЦІОВАНІЙ ПІДХІД ДО ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ
ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ В ІНКЛЮЗИВНОМУ ОСВІТНЬОМУ
ПРОЦЕСІ»,**

представлену на здобуття вченого ступеня доктора педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.03 – корекційна педагогіка

Нова українська школа одним із напрямів розвитку освіти визначає інклюзивне навчання. Чисельною категорією дітей, які потребують такої форми навчання, є діти з порушеннями психічного і фізичного розвитку. У вітчизняній науці досить багато досліджень присвячено питанням психолого-педагогічного супроводу загалом і корекційного навчання, зокрема, щодо дітей з психофізичними порушеннями. А от цілеспрямованих досліджень педагогічного супроводу дітей з порушеннями психічного розвитку ще не здійснювали. Вище висвітлене засвідчує, що дисертаційне дослідження О.Г.Ферт є досить актуальним не лише для теорії корекційної педагогіки і спеціальної психології, а й для практики інклюзивної освіти дітей з особливими освітніми потребами.

У вступі дисертації переконливо доведена актуальність обраної проблеми; висвітлено стан її теоретичного вивчення; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет дослідження; розкрито теоретико-методологічну основу роботи і використані методи; правильно визначено наукову новизну, практичну значущість результатів дослідження; наведено відомості про впровадження результатів дослідження та їх апробацію в практику; розкрито особистий внесок здобувача у працях, виконаних у співавторстві; наведена кількість публікацій, структура і обсяг дисертації.

У першому розділі дисертації «Теоретико-методологічні засади диференційованого та індивідуального підходу до дітей з порушенням психічного розвитку в інклюзивному освітньому процесі» поданий ґрунтовний аналіз теоретичних основ проблеми дослідження. О.Г.Ферт ґрунтовно висвітлює проблему нормотипового та порушеного психічного розвитку в зарубіжній та вітчизняній літературі; обґрунтовує вагомість диференціації навчання дітей з розладами емоційно-вольової сфери та поведінки з посиланням на класифікацію і диференційовану діагностику порушень психічного розвитку в дітей, хоча дещо й переобтяжує виклад аналізом медичних джерел. У розділі дисертантка також характеризує основні закономірності індивідуального та диференційованого підходу до дітей з порушеннями психічного розвитку в інклюзивному освітньому процесі. Позитивним є те, що автор однією з складових комплексного підходу до такої категорії дітей виділяє підготовку педагогічних працівників і аргументовано це доводить.

Аналіз матеріалу першого розділу свідчить про його змістовність, логічність; при цитуванні є необхідні посилання на авторів.

Другий розділ дисертації «Умови формування інклюзивного освітнього процесу у контексті забезпечення диференційованого та індивідуального підходу до дітей з гіперактивністю та дефіцитом уваги» присвячений вивченню поведінкових розладів у дітей, формулюванню теоретико-практичних засад диференційованого викладання в інклюзивному освітньому процесі. Заслуговує на схвалення вивчення О.Г.Ферт великої кількості закордонних літературних джерел з проблеми дослідження англійською мовою. Матеріал розділу висвітлений доволі глибоко, проте, на нашу думку, кількість аналізованих вітчизняних джерел могла б бути більшою.

У третьому розділі дисертації «Система комплексного супроводу дітей з порушеннями психічного розвитку в інклюзивному освітньому процесі» автор описує результати констатувального і формувального експериментів, присвячених запровадженню розробленої у дослідженні системи надання

комплексної допомоги дітям з гіперактивною поведінкою та синдромом дефіциту уваги в закладах освіти. О.Г.Ферт розглядає особливості впливу батьків на успішність дітей з гіперактивністю та дефіцитом уваги під час інклюзивного навчання; досліджує соціальну взаємодію учнів інклюзивних класів; описує зміст педагогічного супроводу дітей з порушеннями психічного розвитку загалом та дітей з подвійною винятковістю, зокрема. Одержані у процесі дослідження результати аналізуються кількісно та якісно, ілюструються рисунками, перевірені статистичними методами. У дослідженні брала участь достатня кількість респондентів, що безумовно, підтверджує вірогідність одержаних результатів.

За результатами проведеного дослідження автор робить висновок про те, що запропонована нею система комплексного супроводу дітей з порушеннями психічного розвитку може поширюватися й на інших дітей з ООП в інклюзивному освітньому процесі.

У четвертому розділі «Результати впровадження моделі педагогічної підтримки у системі комплексного супроводу дітей з гіперактивністю та дефіцитом уваги в умовах інклюзивного освітнього середовища» автор представляє модель системи комплексного супроводу дітей з порушеннями психічного розвитку в інклюзивному освітньому процесі і доводить її ефективність за десятьма показниками, порівнюючи їх реалізацію в контрольній та експериментальній групі. Одержані після формувального експерименту результати порівнюються, аналізуються, перевіряються математичними методами. Для кращого розуміння й вірогідності результати представлені за допомогою схем, таблиць, діаграм. Позитивна динаміка в учнів експериментальної групи за наслідками формувального експерименту доведена.

П'ятий розділ дисертації «Технологія супроводу дітей з порушеннями психічного розвитку в освітньому процесі» представляє методику педагогічної роботи з дітьми з гіперактивним розладом і дефіцитом уваги. Автор описує всі складові педагогічного супроводу: психолого-педагогічне

вивчення дитини; особливості корекції її поведінки й подолання шкільних труднощів; організація середовища: робота з класним колективом; оцінювання успішності. Розділ написаний як методичні рекомендації для педагогічних працівників.

До всіх розділів дисертації є висновки, наведені публікації за змістом кожного розділу.

Загальні висновки до дисертації є логічними, переконливими, повністю охоплюють найсуттєвіші положення представленого наукового дослідження.

Аналіз дисертації О.Г.Ферт свідчить про її виразну наукову новизну, зокрема: визначено основні особливості та умови диференційованого підходу до дітей з порушеннями психічного розвитку в інклюзивному навчанні; розроблено модель системи комплексного супроводу дітей з порушеннями психічного розвитку; розроблено та апробовано науково обґрунтовану технологію реалізації диференційованого підходу до дітей з гіперактивним розладом і дефіцитом уваги в інклюзивному освітньому процесі на основі врахування типологічних та індивідуальних особливостей їх психічного розвитку.

Матеріали докторської дисертації мають вагому практичну значущість, можуть впроваджуватись у роботу закладів загальної середньої освіти з інклюзивним навчанням, інклюзивно-ресурсних центрів, сімейне виховання дітей з порушеннями психічного розвитку.

Отже, цілісний аналіз докторської дисертації О.Г.Ферт підтверджує досягнення автором мети і завдань дослідження.

Даючи дисертації в цілому позитивну оцінку, висловимо зауваження та побажання:

1. В першому розділі окремий пункт автор присвячує індивідуальному та диференційованому підходу. Це надвагомий принцип спеціальної дидактики, на якому ґрунтується корекційне навчання дітей з психофізичними порушеннями. Вважаємо, що автор мала б розглянути теорію цього принципу через призму категорій і ступенів порушень,

здійснивши аналіз джерел з різних галузей корекційної педагогіки, в яких ця проблема ґрунтовно досліджена. Узагальнення напрацювань вітчизняних вчених значно посилило б теорію та методологію дисертаційного дослідження.

2. Автор у четвертому розділі представляє модель педагогічної підтримки у системі комплексного супроводу дітей з гіперактивністю та дефіцитом уваги в умовах інклюзивного освітнього середовища. Вважаємо, що необхідно було б детальніше обґрунтувати, на основі чого розроблена авторська модель, чим вона відрізняється від подібних в теорії та практиці інклюзивної освіти, в чому її відмінність саме для дітей з гіперактивністю і дефіцитом уваги.

3. У четвертому розділі дисертантка наводить показники порівняльного аналізу формувального експерименту, проте не роз'яснює, до яких критеріїв вони відносяться. Слід уточнити критерії й відповідні їм показники, за якими оцінювали результати формувального експерименту.

4. Стиль викладу другого і четвертого розділів дисертації більш наближені до методичного посібника. Варто було б чіткіше дотримуватися наукового стилю.

5. Нам вбачається дещо непослідовною структура роботи. Зокрема, п'ятий розділ дисертації є ґрунтовним описом формувального експерименту, результати якого автор аналізує у четвертому розділі. Виклад матеріалу був би логічнішим, якби автор спочатку представила всі аспекти проведеного дослідження, а потім цілісно їх аналізувала.

6. Список літературних джерел є занадто громіздким. Окремі джерела лише частково стосуються предмету дослідження.

Втім, висловлені зауваження не впливають на позитивну оцінку рецензованої роботи.

Автореферат, монографія і публікації автора, здійснені у фахових виданнях, відповідають змісту дисертації. Список публікацій О.Г.Ферт підтверджує повне висвітлення матеріалу всіх розділів дисертації; публікації

мають достатню фаховість та географічну представленість, в тому числі й у закордонних джерелах.

Дисертаційне дослідження О.Г.Ферт характеризується логічною побудовою, обґрунтованістю положень та висновків; поставлені у ньому завдання розв'язані; сформульовані висновки відповідають як завданням, так і представленим у ньому матеріалам. Позитивним є й те, що дисертація окреслює широкі перспективи для подальшого дослідження проблеми

Докторська дисертація є самостійною, завершеною науковою працею, її результати мають виразну наукову новизну та вагоме практичне значення.

Дисертаційна робота **Ольги Григорівни Ферт** на тему: «Диференційований підхід до дітей з порушеннями психічного розвитку в інклюзивному освітньому процесі» виконана на достатньому науковому рівні й повністю відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. №567, а її автор – **Ольга Григорівна Ферт** заслуговує на присвоєння наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.03 – корекційна педагогіка.

Офіційний опонент,
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач, професор кафедри корекційної
педагогіки та інклюзивної освіти
Кам'янець-Подільського національного
університету імені Івана Огієнка

МИРОНОВА С. П.

